

โครงการ “แรงบันดาลใจการสร้างสุขภาวะจากพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช”

สรุปเนื้อหาสุรเสวนา “เปลี่ยนความโทมัสเป็นพลัง”

สุรเสวนาวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ เป็นการนำเสนอข้อมูลโครงการ “แรงบันดาลใจการสร้างสุขภาวะจากพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” โดยการเสวนาครั้งนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นจากการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วง ๑๐๐ วัน หลังการสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ซึ่งมีทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รายละเอียดดังนี้

๑. โครงการวิจัยเชิงปริมาณ “การสำรวจปฏิบัติการของประชาชนที่มีต่อการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในช่วง ๑๐๐ วัน หลังการสวรรคต”

การสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ ๙ นำมาซึ่งความเศร้าโศก เสียใจ และอาลัยของพสกนิกรชาวไทย โดยเหตุการณ์สำคัญครั้งนี้ ทำให้เราได้เห็นบรรยากาศความโศกเศร้า และการแสดงความอาลัยและการไว้อาลัยผ่านการแสดงออกในลักษณะต่างๆ ซึ่งทำให้หวนคิดถึงช่วงเวลาที่ผ่านมาว่า พระองค์ท่านทรงทำอะไรไว้ให้กับพสกนิกรชาวไทยและเราชาวไทยยึดถือท่านเป็นแบบอย่างในเรื่องใดบ้าง และวันที่เราไม่มีท่านแล้ว เรามีความรู้สึกนึกคิดหรือกังวลเกี่ยวกับอนาคตของประเทศไทยอย่างไรบ้าง ช่วงเวลานี้จึงเป็นช่วงเวลาสำคัญที่จะเก็บบันทึกเหตุการณ์และเรื่องราวที่เกิดขึ้น เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและเรียนรู้ต่อไป

จากการสำรวจปฏิบัติการของประชาชน (อายุ ๑๕ ปีขึ้นไป) ที่เดินทางมาร่วมหรือตั้งใจมาร่วมกิจกรรมถวายความอาลัยแต่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ณ บริเวณท้องสนามหลวงและบริเวณโดยรอบ จำนวนทั้งหมด ๔๐๐ คน โดยผลการสำรวจมีดังนี้

ปฏิบัติการด้านอารมณ์

หลังจากที่ทราบข่าวการสวรรคตของในหลวง ประชาชนมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ ๕๓.๐๐ รู้สึกตกใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีความรู้สึกเศร้า เสียใจ ร้อยละ ๘๔.๕๐ และร้องไห้ ร้อยละ ๕๐.๒๕ และแม้ว่าประชาชนชาวไทยจะมีการติดตามข่าวพระอาการประชวรของในหลวงรัชกาลที่ ๙ เป็นระยะ แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นค่อนข้างกะทันหัน ซึ่งผลการสำรวจ พบว่า ประชาชนไม่ทันคาดคิดหรือเตรียมใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ร้อยละ ๖๑.๐๐ แต่อย่างไรก็ตามมีประชาชนจำนวนหนึ่งหรือร้อยละ ๘.๒๕ มีการเตรียมใจกับเหตุการณ์ครั้งนี้ไว้แล้ว

เวลา ๑๙.๐๐ นาฬิกา วันที่ ๑๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ เป็นช่วงเวลาที่ทุกคนกำลังอยู่ระหว่างการเดินทางกลับบ้าน รับประทานอาหารเย็น หรือนั่งดูโทรทัศน์อยู่ ทางสำนักพระราชวังได้ออกประกาศทางทีวีรวมการเฉพาะกิจว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เสด็จสวรรคตแล้ว ช่วงเวลานั้นกลายเป็นช่วงเวลาที่นำมาสู่ความโศกเศร้าของประชาชนชาวไทยจากการสำรวจพบว่า กว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ ๕๒.๐๐ รู้สึกเศร้าโศกมากที่สุดต่อเหตุการณ์ครั้งนี้ภายหลังการรับฟังแถลงการณ์ นอกจากการรับฟังแถลงการณ์แล้วกว่าร้อยละ ๒๔.๒๕ รู้สึกเศร้าโศกมากที่สุดต่อเหตุการณ์ครั้งนี้หลังได้ดูภาพหรือวิดีโอเกี่ยวกับพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของในหลวง ร.๙ และร้อยละ ๑๔.๕๐ รู้สึกเศร้าโศกมากที่สุดต่อเหตุการณ์ครั้งนี้ขณะร่วมรื้อรับหรือชมการถ่ายทอดสดขบวนพระบรมศพของในหลวง ร.๙ และจากความโศกเศร้าที่เกิดขึ้น ประชาชนมีวิธีการจัดการกับความโศกเศร้าของตนเองโดยการพูดคุยกับผู้อื่นเพื่อเป็นการแบ่งปันความรู้สึก ร้อยละ ๔๒.๐๐ การทำบุญ ร้อยละ ๒๗.๕๐ และการสวดมนต์ ร้อยละ ๒๗.๒๕

โครงการ “แรงบันดาลใจการสร้างสุขภาวะจากพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช”

วิธีการแสดงความอาลัยอาวรณ์และการไว้อาลัยของประชาชน

ตามที่มีกิจกรรมแสดงความอาลัยต่อการสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ ๙ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าร่วมได้ ทั้งกิจกรรมที่หน่วยงานจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้านจัดขึ้น และกิจกรรมที่ท้องสนามหลวงและบริเวณโดยรอบ ซึ่งจากการสำรวจ พบว่า ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆจัดขึ้น ร้อยละ ๓๒.๗๕ และเข้าร่วมกิจกรรมที่ท้องสนามหลวงหรือพระบรมมหาราชวัง อาทิ การกราบถวายบังคมพระบรมศพในหลวง ร.๙ เบื้องหน้าพระบรมโกศ การถวายสักการะพระบรมศพในหลวง ร.๙ บริเวณกำแพงพระบรมมหาราชวัง ร้อยละ ๖๒.๗๕ นอกจากการเข้าร่วมพิธีพระบรมศพแล้ว ประชาชนยังมีการแสดงความอาลัยผ่านการแสดงออกในรูปแบบอื่นๆ อาทิ การแต่งกาย การสักข้อความหรือรูปภาพตามร่างกาย การร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี การแปรอักษร การวาดภาพพระบรมฉายาลักษณ์ การงดเข้าร่วมงานรื่นเริง การเป็นจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น โดยจากผลสำรวจพบว่า ประชาชนแสดงความอาลัยโดยการแต่งกายด้วยชุดสีดำ ร้อยละ ๙๑.๐๐ การติดริบบิ้นสีดำ ร้อยละ ๖๒.๒๕ การร่วมร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ร้อยละ ๔๔.๒๕ และกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ ๕๐.๒๕ มีการแสดงความอาลัยบนสื่อออนไลน์ เช่น การเปลี่ยนรูปประจำตัวเป็นโทนสีดำ การเขียนข้อความไว้อาลัย เป็นต้น นอกเหนือจากการแสดงความอาลัยในพื้นที่สาธารณะแล้ว ประชาชนยังมีการแสดงความอาลัยในพื้นที่ส่วนตัว เช่น ขณะอยู่บ้าน ด้วยการแต่งกายด้วยชุดสีดำ การติดริบบิ้นสีดำ การแต่งกายด้วยชุดนอนสีดำ การกราบพระบรมฉายาลักษณ์ การฟังสวดอภิธรรมพระบรมศพทางโทรทัศน์หรือวิทยุอีกด้วย

ประสบการณ์ความผูกพันที่ประชาชนมีต่อในหลวงรัชกาลที่ ๙

พสกนิกรไทยมีความรู้สึกผูกพันและใกล้ชิดกับในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยจากผลการสำรวจ พบว่า ประชาชนกว่า ร้อยละ ๓๔.๒๕ เคยมีประสบการณ์ใกล้ชิดกับในหลวง อาทิ การเข้าเฝ้าฯ การเข้ารับพิธีรับพระราชทานปริญญาบัตร การเฝ้ารับเสด็จ เป็นต้น และจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของในหลวงกว่า ๔,๐๐๐ โครงการ ทั้งโครงการที่เกี่ยวกับดิน น้ำ เกษตรกรรม ที่เป็นโครงการเพื่อประชาชนชาวไทย โดยจากผลการสำรวจพบว่า ร้อยละ ๑๑.๒๕ ได้เข้าร่วมและมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าว อาทิ โครงการเศรษฐกิจพอเพียง โครงการชั่งหัวมัน โครงการหญ้าแฝก โครงการหลวงดอยคำ โครงการลูกเสือ เป็นต้น และนอกจากนี้ผลการสำรวจยังพบว่าประชาชนมีสิ่งของหรือของที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยประชาชนร้อยละ ๘๗.๐๐ มีพระบรมฉายาลักษณ์และพระบรมสาทิสลักษณ์ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ร้อยละ ๘๑.๒๕ มีเสื้อเหลือง เสื้อชมพูและเสื้อดำสำหรับไว้อาลัย ร้อยละ ๖๙.๒๕ มีเหรียญและธนบัตรที่ระลึก ร้อยละ ๕๑.๐๐ มีสายรัดข้อมือ และร้อยละ ๓๕.๒๕ มีธงตราสัญลักษณ์ ภปร.

ความเป็นแบบอย่างและพระปรีชาสามารถของในหลวงรัชกาลที่ ๙

ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้กับพสกนิกรชาวไทยในหลายๆด้าน ทั้งความพอเพียง ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา โดยผลจากการสำรวจพบว่า ประชาชนเห็นว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงเป็นแบบอย่างในเรื่องความพอเพียง ร้อยละ ๘๓.๗๕ รองลงมา คือ ความเสียสละ ร้อยละ ๔๕.๗๕ และความอดทน ร้อยละ ๓๘.๕๐ เมื่อให้จัดลำดับความโดดเด่นของแบบอย่างในเรื่องต่างๆของในหลวงรัชกาลที่ ๙ พบว่า อันดับที่ ๑ คือ ความพอเพียง รองลงมาคือ ความเสียสละ ความเมตตา และการพัฒนา และเมื่อสำรวจต่อไปว่า

โครงการ“แรงบันดาลใจการสร้างสุขภาวะจากพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช”

ประชาชนมีความกังวลว่าการทรงเป็นต้นแบบของในหลวงรัชกาลที่ ๙ นั้นจะหายไปหรือไม่ ผลการสำรวจ พบว่า ประชาชนร้อยละ ๒๓.๐๐ มีความกังวลว่าการทรงเป็นต้นแบบของในหลวงนั้นจะหายไป โดยเรื่องที่มีความกังวลมากที่สุดคือ ความพอเพียง รองลงมา คือ ความเสียสละและการพัฒนา นอกจากนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ประชาชนที่ไม่ได้มีความกังวลเกี่ยวกับเรื่องนี้ มีความเห็นว่า ที่ไม่เป็นกังวลเพราะเนื่องจากมองว่า เหตุการณ์การสวรรคตครั้งนี้ เป็นเวลาที่คนจะหันมาสนใจความเป็นต้นแบบและแบบอย่างของในหลวงรัชกาลที่ ๙ และใช้โอกาสนี้ ปฏิบัติตามคำสั่งสอนและทำตามแบบอย่างของในหลวง ร.๙

นอกจากความเป็นต้นแบบแล้ว ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระปรีชาสามารถและพระอัจฉริยภาพในหลายด้าน ทั้งการดนตรี กีฬา วิทยาศาสตร์ การชลประทาน เกษตรกรรม ซึ่งจากผลการสำรวจพบว่า ประชาชนรับรู้และทราบเกี่ยวกับพระอัจฉริยภาพของในหลวง ร.๙ โดยในภาพรวมทราบว่าในหลวง ร.๙ มีพระปรีชาสามารถและพระอัจฉริยภาพ ในเรื่องแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ ๙๙.๒๕ รองลงมาคือ ด้านการชลประทาน ร้อยละ ๙๘.๐๐ ด้านการดนตรี ร้อยละ ๙๗.๕๐ และบางด้านที่ประชาชนยังไม่ค่อยรับรู้หรือยังไม่ทราบคือ ด้านประติมากรรม โดยทราบเพียงร้อยละ ๓๓.๗๕ เมื่อจัดอันดับความโดดเด่นในพระปรีชาสามารถของในหลวง ร.๙ พบว่า ในภาพรวมอันดับ ๑ คือ แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาคือ วิทยาศาสตร์และการชลประทานตามลำดับ นอกจากนี้ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ยังทรงมีคุณูปการด้านสาธารณสุขมากมาย อาทิ โครงการหน่วยแพทย์พระราชทาน หน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ โครงการแพทย์ หู คอ จมูก และโรคภูมิแพ้พระราชทาน จากการสำรวจ พบว่า ประชาชนรับรู้คุณูปการด้านสาธารณสุขของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ร้อยละ ๗๑.๕๐ โดยทราบเกี่ยวกับโครงการหน่วยแพทย์พระราชทานมากที่สุด ร้อยละ ๘๑.๔๗ รองลงมาคือ โครงการโรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติ ร้อยละ ๔๙.๖๕ และหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ ร้อยละ ๓๘.๘๑

ความกังวลในอนาคตของประเทศของประชาชน

จากการสูญเสียพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักและศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทย อาจส่งผลให้ประชาชนชาวไทยเกิดความกังวลต่ออนาคตของประเทศ จากผลการสำรวจ พบว่า กว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ ๕๑.๐๐ มีความกังวลต่ออนาคตของประเทศ เมื่อจำแนกออกเป็นด้านต่างๆ พบว่า ประชาชนมีความกังวลเรื่องสถานการณ์ความไม่สงบในบ้านเมืองถึงร้อยละ ๕๐.๐๐ และเรื่องการเมืองการปกครอง ร้อยละ ๒๕.๙๘ โดยทุกกลุ่มอายุมีความกังวลเรื่องสถานการณ์ความไม่สงบในบ้านเมืองมากที่สุด นอกจากนี้ประชาชนยังมีความกังวลเรื่องอื่นๆ อาทิ ความเจริญของประเทศ การสานต่อโครงการต่างๆ ที่ในหลวงทรงริเริ่มไว้ เป็นต้น

จากผลการสำรวจข้อมูล เราจะเห็นว่าเหตุการณ์การสวรรคตของกษัตริย์ อันเป็นที่รักยิ่งของปวงชนชาวไทยนั้นนำมาซึ่งอารมณ์ความรู้สึกโศกเศร้า เสียใจ และอาลัยของพสกนิกรชาวไทยเป็นอย่างมาก และทำให้เห็นถึงวิธีการแสดงความอาลัยและการไว้อาลัยผ่านการแสดงออกในลักษณะต่างๆ อาทิ การเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ การแต่งกาย เป็นต้น นอกจากนี้การบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ครั้งนี้ยังทำให้เราเห็นถึงความผูกพันของพสกนิกรชาวไทยที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ ๙ ผ่านประสบการณ์การเคยใกล้ชิดและสิ่งของหรือของที่ระลึก อาทิ พระบรมฉายาลักษณ์ และพระบรมสาทิสลักษณ์ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสื้อที่ระลึกในโอกาสต่างๆ เหรียญและธนบัตรที่ระลึก สายรัดข้อมือ และธงตราสัญลักษณ์ ภปร. เป็นต้น และได้ทราบว่า พสกนิกรชาวไทยยึดถือในหลวงรัชกาลที่ ๙ เป็น

โครงการ “แรงบันดาลใจการสร้างสุขภาวะจากพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช”

แบบอย่างในเรื่องต่างๆ อาทิ ความพอเพียง ความเสียสละ ความเมตตา และการพัฒนา เป็นต้น รวมทั้งได้ทราบข้อมูลว่าประชาชนรับรู้ต่อพระปรีชาสามารถของในหลวงในด้านใดบ้าง และการสูญเสียครั้งใหญ่นี้ได้สะท้อนความกังวลของประชาชนต่ออนาคตประเทศว่า มีความกังวลในเรื่องสถานการณ์ความไม่สงบในบ้านเมือง และเรื่องการเมืองการปกครอง ซึ่งจากข้อมูลเบื้องต้น เราพบว่า สาเหตุที่ประชาชนมีความกังวล เพราะในหลวงรัชกาลที่๙ ทรงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทรงเป็นเสาหลักและทรงเป็นศูนย์รวมความสามัคคีให้กับประชาชน อีกทั้งพระองค์ทรงแก้ปัญหาต่างๆ ให้กับประชาชนได้ ดังนั้นเมื่อไม่มีท่านในวันนี้ประชาชนจึงรู้สึกเป็นกังวล

๒. โครงการวิจัยเชิงคุณภาพ “การศึกษาเรื่องราวชีวิตและประสบการณ์ของประชาชนที่มาร่วมแสดงความอาลัยแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในช่วง ๑๐๐ วัน หลังการสวรรคต”

งานวิจัยครั้งนี้เป็นความร่วมมือระหว่าง คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข นักวิจัยทั้งหมดเป็นนักศึกษาปริญญาตรีของคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยนักวิจัยเริ่มเก็บข้อมูลที่ท้องสนามหลวง หนึ่งสัปดาห์หลังการสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ ๙

ในการเก็บข้อมูลนี้ นักศึกษาได้เก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙ คือหนึ่งสัปดาห์หลังการสวรรคต จนถึงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๐ จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ๒๓๘ คน กลุ่มตัวอย่างที่มากที่สุด คือ กลุ่มอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๕๖ คน ส่วนกลุ่มที่น้อยที่สุด คือ กลุ่มอายุ ๑๑-๒๐ ปี จำนวน ๖ คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขายหรือประกอบอาชีพอิสระ จำนวน ๗๗ คน รองลงมาประกอบอาชีพข้าราชการ จำนวน ๔๒ คน ส่วนนักบวชหรือแม่ชีน้อยที่สุด จำนวน ๑ คน และถึงแม้ว่าจะมีการเก็บข้อมูลที่สนามหลวง แต่ผู้ให้ข้อมูลมาจากทุกภาคของประเทศ โดยข้อมูลที่นำเสนอครั้งนี้เป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้นจากการเก็บข้อมูลภาคสนามเท่านั้น โดยมีรายละเอียดตามหัวข้อ ดังนี้

๒.๑ คิด(ไม่)ถึง

ประสบการณ์ความโศกเศร้าเสียใจและความอาลัยอาวรณ์ต่อการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช”

ในช่วง ๑๐๐ วันแรก นักศึกษาบันทึกความรู้สึกและประสบการณ์ของประชาชนที่มีต่อการสวรรคตของในหลวง ร.๙ จำนวน ๒๓๘ คน พบว่าเป็นประชาชนจากทุกภาคของประเทศ โดยทุกคนรู้สึกสะเทือนใจกับการสวรรคตของในหลวง ร.๙ บางคนเดินทางมาถวายสักการะพระบรมศพมากกว่าหนึ่งครั้ง จำนวนหนึ่งเป็นประชาชนที่ทำความดีด้วยการเป็นจิตอาสาเพื่อถวายแด่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ของพวกเขา

การประมวลข้อมูลเบื้องต้น ประชาชนส่วนใหญ่กล่าวว่าพวกเขาผูกพัน เติบโต และจงรักภักดี ต่อในหลวงรัชกาลที่ ๙ “มาตั้งแต่จำความได้” และสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทต่อการสร้างความรัก ความผูกพัน ความจงรักภักดี คือ สื่อสารมวลชน การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและมีพระบรมฉายาลักษณ์ในบ้าน และโรงเรียนตามลำดับ ในขณะที่สำหรับชนกลุ่มน้อย การเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียน และพระราชทานความช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยและการทำมาหากิน ส่งผลต่อความรัก ความผูกพัน ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

โครงการ “แรงบันดาลใจการสร้างสุขภาวะจากพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช”

๒.๒. อาลัยอาภรณ์

หลังจากแถลงการณ์สำนักพระราชวัง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤพดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร เสด็จสวรรคต เป็นคำสั่งให้ ตั้งแต่วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙ เป็นต้นไป ให้ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไว้ทุกข์ โดยมีกำหนดระยะเวลา ๑ ปี ส่วนประชาชนให้พิจารณาตามความเหมาะสม ส่งผลให้ราคาเสื้อผ้าในท้องตลาดหนึ่งสัปดาห์แรกมีราคาสูงขึ้นอีกทั้งมีข่าวเกี่ยวกับคนที่ไม่ใส่เสื้อสีดำถูกถ่ายรูปลงบนสื่อออนไลน์พร้อมกับถูกดำเนิน จากการลงนามจึงทำให้เข้าใจทัศนคติของกลุ่มคนที่มีต่อคนที่ไม่ใส่เสื้อสีดำหลากหลายด้าน จากปรากฏการณ์ข้างต้น รัฐบาลและสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทยจึงจัดโครงการ “เทใจถวายอาลัยแด่พระเจ้าอยู่หัว” เพื่อแก้ปัญหาราคาเสื้อที่สูงเกินกว่าเหตุ ทำให้หน่วยงานและกลุ่มคนต่างๆ ได้จัดทำโบว์สีดำขึ้นเพื่อแจกจ่ายและจำหน่ายแก่ประชาชน จนกลายเป็นปรากฏการณ์โบว์สีดำ รวมถึงมีเครื่องประดับชนิดอื่นๆ ตามมา อย่างเช่น เข็มกลัด และสายรัดข้อมือสีดำ เป็นต้น นอกจากนี้เหตุการณ์การสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ยังส่งผลให้เครื่องแต่งกายของกลุ่มอาชีพต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงเครื่องแต่งกายในพิธีสำคัญต่างๆ เช่น พิธีพระราชทานปริญญาบัตร ได้มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการไว้ทุกข์ในครั้งนี้

๒.๓. ข้าฯ

นับแต่วันที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ สวรรคต ๒-๓ วันให้หลัง พสกนิกรจำนวนมากต่างสมัครใจเข้าเป็นจิตอาสาทำความดีถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระองค์ จึงทำให้พื้นที่ของท้องสนามหลวงหนาแน่นไปด้วยต้นท์บริการจิตอาสาการตั้งต้นท์นั้นต้องติดต่อกับกองอำนวยการร่วมก่อนจึงจะสามารถนำอาหาร และสิ่งของมาแจกจ่ายให้แก่ประชาชนได้ จากการสังเกตและสัมภาษณ์พบว่าจิตอาสาที่มีหน้าที่หลักๆ ด้วยกัน ๕ ประเภท ได้แก่ ๑)แจกอาหาร น้ำดื่ม ๒)เก็บขยะ ๓)ปฐมพยาบาล ๔)แจกสิ่งของ ๕)รถบริการ คนที่เข้ามาเป็นจิตอาสาภาครัฐและภาคเอกชน และความแตกต่างของจิตอาสาทั้งสองอยู่ที่วิธีการดำเนินงานและการจัดสรรงบประมาณ แม้ว่าจะมีความแตกต่างแต่จิตอาสาที่มาสนามหลวงต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ “ทำความดีถวายเป็นพระราชกุศล” และหลังจากครบรอบ ๑๐๐ วัน แห่งการสวรรคตทางกรุงเทพมหานครได้ทำความสะอาดสนามหลวงครั้งใหญ่ ทำให้จิตอาสาในท้องสนามหลวงบางตาลง เพราะทุกคนต่างต้องไปทำภารกิจของตนเองหลังจากที่ได้สละเวลาส่วนตัวมาเป็นเวลากว่า ๑๐๐ วัน แต่ยังคงมีจิตอาสาจากหน่วยงานภาครัฐจำนวนหนึ่งที่ประจำอยู่ตลอดคือหน่วยปฐมพยาบาลสภากาชาดไทย จิตอาสาโรงพยาบาลธรรมศาสตร์ และต้นท์อาหารบริการประชาชนหน้ากองสลากกินแบ่งรัฐบาล และหน่วยบัญชาการรักษาดินแดนหนึ่งยังคงทำหน้าที่อาสาได้เป็นอย่างดี

๒.๔. ข้างหลังบ้าน

จากการที่สำนักพระราชวังเปิดให้ประชาชนเข้าสักการะพระบรมศพ ณ พระบรมมหาราชวัง ทำให้ท้องสนามหลวงหนาแน่นไปด้วยประชาชนที่หลั่งไหลกันมาร่วมแสดงความอาลัย นำไปสู่ปัญหาการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะ และการจัดระเบียบภายในท้องสนามหลวง จนวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙ มีการเปิดศูนย์ประสานงานอาสาธรรมศาสตร์ขึ้น ตั้งอยู่ที่หอประชุมศรีบูรพา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ท่าพระจันทร์ โดยมีจุดประสงค์

โครงการ“แรงบันดาลใจการสร้างสุขภาวะจากพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช”

หลักในการรับบริจาคสิ่งของ โดยเฉพาะเครื่องปรุงและวัตถุดิบในการประกอบอาหาร เพื่อนำไปแจกจ่ายต่อไปให้กับ
เต็นท์ต่างๆ บริเวณสนามหลวง ขณะเดียวกันศูนย์อาสาธรรมศาสตร์ก็ยังทำหน้าที่ไปรับอาสาสมัครเข้ามาอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนและหน่วยงานที่ต้องการความช่วยเหลือ ทั้งการเก็บขยะ คัดแยกขยะ บริการข้อมูล
ประชาสัมพันธ์ ล่าม เป็นต้น ดังนั้นศูนย์อาสาธรรมศาสตร์จึงเป็นเสมือนศูนย์กลางในการกระจาย “คน” และ
“ของ” ที่มีเบื้องหลังการดำเนินงานด้วยพลังของจิตอาสา

๒.๕ กองร้อยเด็กดี

เมื่อพูดถึงจิตอาสาในสนามหลวง คนกลุ่มหนึ่งที่ไม่พูดถึงไม่ได้ นั่นก็คือ “เยาวชนจิตอาสา” ที่มีอายุ
ตั้งแต่ ๑๓-๑๘ ปี ในช่วง ๕๐ วันแรกหลังจากในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสด็จสวรรคตไม่ว่าใครก็สามารถเข้าไปทำงาน
จิตอาสาได้ด้วยตนเอง เยาวชนสามารถทำหน้าที่อะไรก็ได้ตามความถนัดของตนเอง แต่หลังจากที่สนามหลวงมี
การจัดระเบียบวันที่ ๑-๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๙ หรือที่เรียกว่า Big Cleaning Day เยาวชนกลุ่มนี้ไม่สามารถมาทำ
จิตอาสาได้ด้วยตนเอง แต่จะต้องทำผ่านองค์กรหรือหน่วยงานเท่านั้น ดังนั้นการที่เยาวชนจะเข้ามาเป็นจิตอาสาที่
สนามหลวงได้จึงต้องดูว่าตนเองมีสถานะอะไร เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นเด็ก
กรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัด เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดว่าเขาต้องทำงานผ่านองค์กรไหนและมีหน้าที่อะไร
เราอาจแบ่งเยาวชนที่มาทำงานจิตอาสาออกเป็นสองกลุ่มคือชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อายุ ๑๓-๑๕ ปี และ
มัธยมศึกษาตอนปลาย ๑๖-๑๘ ปี นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนมากจะมาในฐานะลูกเสือเนตรนารีที่ผ่านการ
จัดการของกระทรวงศึกษาธิการ และยุวกาชาด ภายใต้การดูแลของสำนักยุวกาชาด สภากาชาดไทย หน้าที่
หลักๆ คือ เก็บขยะ ปรุ้มพยาบาล คอยช่วยเหลือเจ้าหน้าที่อีกต่อหนึ่ง ส่วนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมักจะ
เป็นนักเรียนที่ทำงานผ่านจิตอาสาธรรมศาสตร์ และรักษาดินแดน (รด.) หน้าที่ที่เด็กกลุ่มนี้ทำคือเก็บขยะ อาสา
ประชาสัมพันธ์ และถ้าเป็นรด.จะคอยช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ที่เป็นตำรวจและทหาร